

DANMARKS VETERANPOLITIK

Indhold

Baggrund	Side 2
Om anerkendelse	Side 4
Tiden før, under og efter en udsendelse	Side 5
De pårørende	Side 7
Støtte til sårede veteraner	Side 8
Fælles ansvar	Side 9

DANMARKS VETERANPOLITIK

En veteran er en person, der på baggrund af en beslutning truffet af Folketinget, regeringen eller en minister har været udsendt i mindst én international mission. De fleste veteraner vender hjem efter deres udsendelse uden mén, og en stor del er endog styrket og beriget. En mindre del af veteranerne har behov for hjælp og støtte til håndtering af psykiske og sociale belastninger samt fysiske skader som følge af udsendelsen. Veteraner skal anerkendes for den meget vigtige indsats, de har ydet på vegne af Danmark. Veteraner og deres pårørende skal støttes ved behov.

Veteranpolitikken gælder for veteraner, der har været udsendt i regi af Forsvarsministeriet

Soldater udsendt til Kosovo, KFOR hold 33A, hjemkomst november 2015.

BAGGRUND

Veteraner, der har været udsendt på vegne af Danmark, har været med til at forebygge konflikter og krig. Veteraner har gjort en ekstraordinær indsats, for at Danmark har kunnet bidrage til at fremme en fredelig udvikling i verden med respekt for menneskerettighederne.

Veteraner har været udsendt på vegne af Danmark. Derfor anerkendes og støttes deres indsats bredt på tværs af statslige, regionale og kommunale myndigheder samt mange frivillige organisationer. Det skal veteranpolitikken bidrage til.

Veteranpolitikken angiver de generelle principper og de overordnede målsætninger for anerkendelse og støtte til veteraner og deres pårørende. Politikken skaber rammerne for de konkrete initiativer på veteranområdet. Resultaterne af indsatsen vurderes kontinuerligt for at sikre, at den fornødne effekt opnås. På den baggrund justeres initiativerne i forhold til de aktuelle behov.

Veteranindsatsens udbredelse

Udover de rammer, det "officielle Danmark" gennem årene har opstillet for at opnå en bedre veteranindsats, er vi også nået længere på andre baner. Anerkendelse og støtte af veteraner er mange steder på det civile arbejdsmarked blevet en selvfølge. Mange frivillige organisationer bidrager til, at veteranernes store indsats respekteres og anerkendes. Og i det nære – hvad enten det måtte være i familien, i vennekredsen eller i andre sammenhænge – synes der at være en øget forståelse og en øget respekt for den særlige indsats, veteraner og deres pårørende yder – og har ydet.

Denne veteranpolitik bygger på evalueringer og justeringer af de initiativer, der blev igangsat med den første veteranpolitik, der blev udgivet i 2010. Herudover er der afholdt dialogmøder med relevante ministerier, Kommunernes Landsforening, Danske Regioner, erhvervslivet samt frivillige og faglige organisationer. Veteraner og pårørende har bidraget med gode og konstruktive indlæg. Opgaverne løftes i fællesskab af stat, kommune og regioner, og lige så væsentligt løftes opgaverne af mange frivillige organisationer og individer. Det er også baggrunden for titlen – Danmarks Veteranpolitik.

Veteranpolitik

Regeringens veteranpolitik af 2010 satte rammerne for, hvordan samfundet anerkender og om nødvendigt støtter veteranerne og deres pårørende. I 2010 blev 19 nye initiativer lanceret som en del af veteranpolitikken. De er alle implementeret, og veteranindsatsen er siden yderligere styrket – fx i forhold til den beskæftigelsesrettede indsats. Det er en god anledning til at stoppe op og foretage et servicetjek af indsatsen.

Denne udgivelse erstatter regeringens veteranpolitik af 2010.

Veteraner har forskellige behov og ønsker. På trods af mangeartede opgaver har veteraner dog ofte sammenlignelige oplevelser og kan i konfliktområder have været vidner til situationer, der påvirker dem psykisk og fysisk. Langt de fleste veteraner kommer hjem fra en udsendelse uden psykiske eller fysiske skader. Et fælles tema for mange veteraner er dog, at de ønsker at blive anerkendt for deres indsats. Nogle veteraner sætter pris på håndgribelige symboler som medaljer, mens andre blot foretrækker den nære anerkendelse fra venner og bekendte. Ønskerne er individuelle, som de mennesker der har ønskerne. Derfor skal veteranpolitikken skabe rammerne for, at denne forskellighed kan rummes.

Veteranpolitikken skal sikre den bedst mulige støtte til sårede veteraner. Støtten sker inden for rammerne af det danske sundhedsvæsen. Sårede veteraner kan have nogle komplekse problemstillinger, som kræver en individuelt tilpasset indsats for at sikre et effektivt resultat.

Nogle veteraner kan i en periode have behov for en professionel og helhedsorienteret indsats, herunder støtte til at klare psykiske og sociale belastninger eller fysiske skader efter en udsendelse. Det kan være forløb, der involverer flere fagligheder og fordrer en tæt koordinering mellem region, kommune og Veterancentret med udgangspunkt i den enkelte veterans resurser og kompetencer.

Veteran

Undersøgelser viser, at langt de fleste veteraner vender styrkede hjem fra deres udsendelse. Årsagerne angives forskelligt. Mange veteraner peger på, at det er oplevelsen af at gøre en forskel, der er særligt værdifuld. Den meningsfyldte forskel kan være oplevet i relation til det intense kammeratskab – eller den kan fx være oplevet i relation til missionens større formål. Andre veteraner får i mødet med lokalbefolkningen et andet og dybere kendskab til andres kulturelle normer og anderledes levevilkår.

Omfang af psykiske skader

Det er vurderingen, at 5-10 % af de danske veteraner vender hjem med psykiske efterreaktioner, der kræver støtte. Støtten varierer fra en begrænset støtte til at bearbejde en normal reaktion på en unormal oplevelse til et længerevarende rehabiliteringsforløb. Det er således kun en del af de nævnte 5-10 %, der udvikler varige skader med nedsat erhvervsevne til følge.

2,4 % af veteranerne udsendt i perioden 1992-2009 er blevet diagnosticeret med PTSD efter udsendelse (jf. SFI-rapporten "Danske hjemvendte soldater" af 2009).

OM ANERKENDELSE

Veteraner skal anerkendes for deres indsats for Danmark

Veteraner skal anerkendes for deres indsats i internationale missioner. Udsendte påtager sig – ofte under svære og risikofyldte vilkår – en ekstraordinær opgave på vegne af den danske stat. Det skal vi vise, at vi værdsætter.

Anerkendelse kan udtrykkes på mange forskellige måder, fx gennem konkrete handlinger og oplysning. Flagdage, medaljer og monumenter er symboler på det officielle Danmarks anerkendelse af udsendtes indsats. Men lige så vigtigt er det, at indsatsen anerkendes i dagligdagen.

Det er derfor centralt, at der informeres bredt om veteraners forhold. Det er vigtigt, at vi er opmærksomme på de styrkede menneskelige resurser, der som oftest følger en udsendelse og på, at der for et mindretal kan være særlige udfordringer. Viden og dialog om veteraners vilkår styrker grundlaget for anerkendelsen.

Fælles for veteraner er, at de gennem deres udsendelse har mulighed for at tilegne sig faglige og personlige kompetencer, som er særegne i forhold til, hvad der typisk kan opnås gennem mere traditionelle jobs og fritidsaktiviteter. Det er kompetencer, der også er værdifulde for arbejdsmarkedet, og som det danske samfund skal nyttiggøre. Det er et vigtigt element af anerkendelsen.

Anerkendelse udtrykkes fx ved:

- Afholdelse af Flagdag for Danmarks udsendte den 5. september.
- Nyttiggørelse af udsendtes kompetencer og erfaringer i uddannelsessystemet.
- Støtte til frivillige organisationer, der gennem afholdelse af lokale arrangementer mv. bidrager til at udbrede kendskabet til veteranområdet.

Danske soldater træner irakisk brigade på Al Asad-basen i Irak.

TIDEN FØR, UNDER OG EFTER

Veteranindsatsen omfatter tiden før, under og efter en udsendelse

En medarbejder, der står for at skulle udsendes i en international mission, skal gennemgå en grundig udvælgelsesproces. Processen skal sikre, at de udsendte er fysisk og psykisk rustet til opgaverne. Medarbejderne skal forberedes på missionen og på at håndtere de psykiske udfordringer, som en udsendelse kan medføre. Under udsendelsen skal den udsendte have mulighed for at få støtte. Efter udsendelsen skal veteranen støttes i omstillingen fra livet i missionen til hverdagen hjemme. Adgang til støtte på baggrund af hændelser under udsendelse har ingen udløbsdato.

I perioden frem mod afrejsen bliver det vurderet, om den enkelte er psykisk og fysisk parat til udsendelsen. Vurderingen af parathed til udsendelse skal så vidt muligt reducere risikoen for psykiske reaktioner og er en vigtig del af udvælgelsen. Forberedelsen før en udsendelse og tiden i missionsområdet har betydning for, hvordan veteranerne oplever hjemkomsten og tiden efter. Opgaverne i et missionsområde kan udvikle sig

hurtigt og være karakteriseret af høj kompleksitet. De krævende vilkår kan i lange perioder være normen for den udsendte. Det kræver god forberedelse, at grundlæggende færdigheder er indøvet, og at det mentale beredskab er robust.

Forberedelsen omfatter faser og aspekter af en udsendelse og bidrager samtidig til at forebygge psykologiske udfordringer i familien efter hjemkomsten.

Adgang til psykologisk behandling/ socialfaglig støtte og rådgivning

Veteraner, som under deres udsendelse har været udsat for traumatiserende oplevelser og fx oplever problemer med at tilpasse sig hverdagen, kan få bistand fra psykologer og andre faggrupper. Tilbuddet er tidsbegrænset og gælder tillige for veteraners pårørende – før, under og efter udsendelsen.

Soldater udsendt til Afghanistan, ISAF hold 17, 2014.

Flymekanikere tilser F-16 på base i Kuwait forud for mission i kampen mod terrororganisationen ISIL, 2015.

Selv den bedste forberedelse vil aldrig kunne være en garanti mod følger af svære belastninger. Der skal derfor være mulighed for at modtage kompetent psykologstøtte ved voldsomme hændelser i missionsområdet. Ligeledes skal chefer og ledere være uddannet til at agere ved belastende hændelser, og de udsendte skal trænes i kammeratstøtte og stresshåndtering.

En vellykket omstilling fra livet i missionen til hverdagen i Danmark er vigtig for det fremtidige arbejdsliv og tilbagevenden til de sociale relationer, der var for udsendelsen. En væsentlig del af hjemkomsten er også, at veteraner bliver orienteret om deres og de pårørendes muligheder, herunder mulighederne for at få støtte. Det er et arbejdsgiveransvar at understøtte denne proces.

Veteraner, der vender tilbage til en stilling i Forsvarsministeriets koncern, vender tilbage blandt kollegaer, som typisk kender til udsendtes vilkår. Den hjemlige chef har et særligt ansvar for at følge veteranens omstilling til hverdagen og være opmærksom på de faldgruber, der kan opstå for den enkelte.

Veteraner, som efter en kortere periode forlader Forsvarsministeriets koncern, skal orienteres om de uddannelses- og kompensationsmuligheder, der er til rådighed inden for undervisningssystemet, og hvilke beskæftigelsesrettede tiltag, de kan få hjælp til.

Psykiske vanskeligheder kan bryde frem i umiddelbar forlængelse af en udsendelse og kan også opstå over tid. Der skal derfor gennemføres systematisk og aktiv opfølgning for de veteraner, der ikke længere har et ansættelsesforhold i Forsvaret. Ingen kan påtvinges psykologisk eller psykiatrisk hjælp, men veteraner bør være opmærksomme på deres livslange tilbud om støtte.

Veteranindsatsen er ikke begrænset af ansættelsesforholdet – en gang veteran altid veteran. Dette er baggrunden for, at tidligere ansatte veteraner og deres pårørende har tidsubegrænset adgang til støtte.

Veteranindsatsen før, under og efter udsendelse skal bygge på en solid faglighed, som er funderet i den nyeste viden. Den stadige udvikling af en effektiv og helstøbt veteranindsats skal ske i koblingen mellem praksis, forskning, systemiseret erfaringsindhentning og en evidensbaseret tilgang.

Veterancentrets Videncenter har som sin primære opgave at sikre, at indsatsen for veteraner og pårørende sker på et stadigt mere kvalificeret grundlag.

DE PÅRØRENDE

Hjemkomst fra Afghanistan, ISAF hold 17, på Flyvestation Karup 2014.

Veteranerne er ikke ene om at blive påvirket af en udsendelse, det bliver baglandet også. De pårørende er en integreret del af indsatsen

De pårørende skal tilbydes forberedelse for udsendelsen. Det er vigtigt, at de pårørende orienteres om de støttemuligheder, de selv og den udsendte har under og efter udsendelsen.

Pårørende til en udsendt vil ofte opleve et øget antal praktiske udfordringer under udsendelsen. Det er et vilkår, der deles med mange andre pårørende, der fx har en partner, som i perioder arbejder væk fra hjemmet. Pårørende til en udsendt i et konfliktområde oplever ofte nogle særlige bekymringer. Angst og frygt for at miste er følelser, der tynger mange under udsendelsen. Pårørende fortæller ofte, at sådanne følelser bliver forstærket af mediers rapporter fra missionsområder – eller af årsager, der kan synes irrationelle for andre, som fx flagning på halv fra offentlige institutioner. De følelsesmæssige påvirkninger kan medføre behov for støtte fra familie, netværk og i nogle tilfælde fra en psykolog.

Pårørende skal tilbydes at blive forberedt på de situationer, de gerne skal kunne håndtere under og efter udsendelsen. Der skal tilbydes rammer, der understøtter en dialog mellem den udsendte og de pårørende, også om de svære emner. Det kan fx være børns bekymringer og deres eget afsavn. Pårørende skal tilbydes rådgivning og støtte samt have mulighed for at deltage i familienetværk, hvor andre pårørende stiller deres ressourcer til rådighed. Der skal tages godt hånd om de pårørende, som har behov, og som ønsker opbakning. Det giver også tryghed for den udsendte, der dermed bedre kan fokusere på sine opgaver i missionsområdet.

Udsendte påtager sig – ofte under strabadserende og risikofyldte vilkår – en ekstraordinær opgave på vegne af den danske stat. Det stiller også store krav til de pårørende, hvis andel af indsatsen er afgørende. De pårørende skal anerkendes og have adgang til støtte på samme måde som veteraner.

STØTTE TIL SÅREDE

Støtte til sårede veteraner skal være koordineret, helhedsorienteret og tage udgangspunkt i den enkelte veterans behov og resurser

Sårede veteraner skal støttes med effektiv behandling. Nogle sårede veteraner har behov for en hurtig og midlertidig hjælp. Andre sårede veteraner får livslang funktionsnedsættelse og vil have behov for livslang støtte. Støtten skal bidrage til, at sårede veteraner får lagt rammer for at nyttiggøre egne resurser, så de så vidt muligt bliver selvhjulpne og kan få en god og indholdsrig tilværelse.

Når udsendelsen mærker veteranen fysisk eller psy-

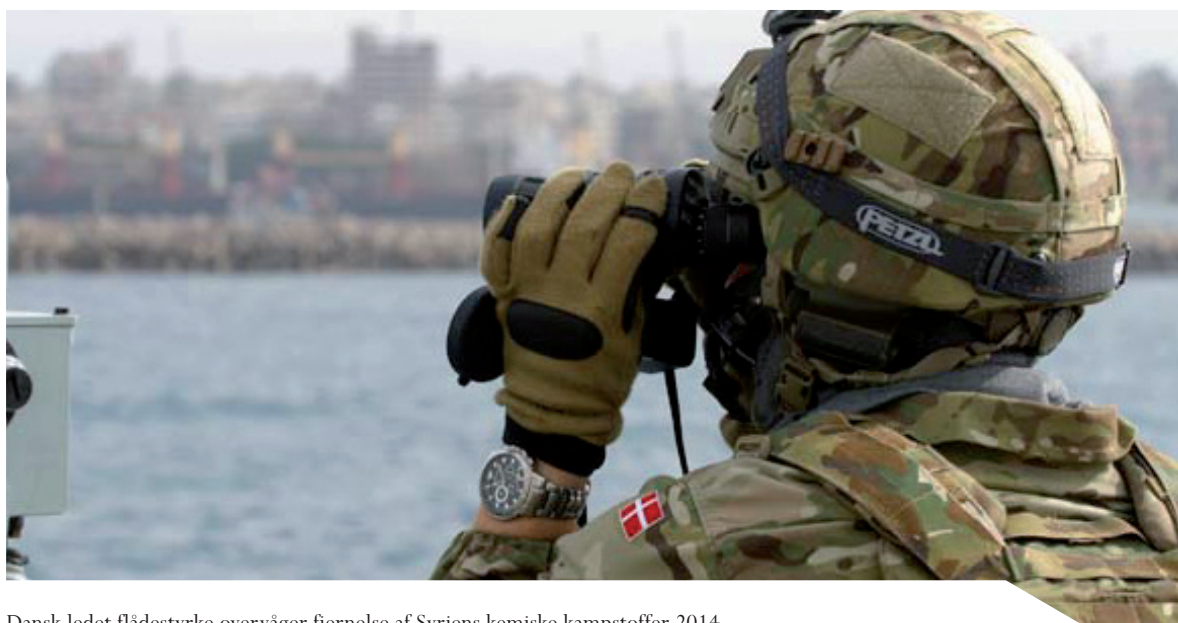
kisk, kan det medføre behov for støtte, hvilket kan være vanskeligt at overskue for den enkelte. En såret veteran, der befinder sig i en ny livssituation, kan naturligt have vanskeligt ved at overskue sine muligheder. Indsatsen for den sårede veteran kan involvere statslige, regionale og kommunale myndigheder og skal være koordineret, så veteraner med særlige behov støttes bedst muligt. Indsatsen skal være helhedsorienteret, så alle facetter af den såredes situation, fx behov for sundheds-, social- og beskæftigelsesrettede tiltag, tages i betragtning. Indsatsen skal tage udgangspunkt i den enkelte veterans udfordringer og skal koordineres i dialog med veteranen, der skal have mulighed for at træffe egne beslutninger om vejen mod at opnå størst mulig livskvalitet.

Veterancentret

Forsvaret har som arbejdsgiver et særligt ansvar i forhold til de udsendte soldater. På den baggrund har Forsvaret siden 1990'erne udbygget og udviklet en række initiativer. Veterancentret blev oprettet i 2011 og yder service til veteraner, pårørende og aktører på veteranområdet. Veterancentret er ansvarligt for løbende at udvikle og koordinere indsatsen på tværs af den offentlige sektor.

Forsvarets særlige erstatnings- og godtgørelsesordning

Soldater udsendt til internationale missioner er omfattet af Forsvarets særlige erstatnings- og godtgørelsesordning. Forsikringssummen er uafhængig af almindelige arbejdsskade-forsikringer og eventuelle private forsikringer. Ordningen er etableret, da det er vanskeligt at tegne en forsikring, der gælder under en udsendelse.

Dansk ledet flådestyrke overvåger fjernelse af Syriens kemiske kampstoffer 2014.

FÆLLES ANSVAR

Beredskabsstyrelsen var udsendt til Etiopien 2011 på anmodning fra FN.

Tjeneste i internationale missioner udføres på vegne af Danmark. Når veteraner vender hjem, er det et fælles ansvar at give dem en respektfuld modtagelse

Veteranindsatsen skal loftes i fællesskab af stat, regioner og kommuner. Den frivillige indsats er vigtig for den samlede indsats. Organisationer, fonde og borgere løser meget centrale opgaver og er værdifulde aktører og samarbejdspartnere på veteranområdet.

Alle skal høre til og skal i videst muligt omfang gøre gavn, have mulighed for at udnytte deres kvalifikationer og dyrke deres kompetencer. Sårede veteraners potentiale skal udnyttes til gavn for den enkelte og for samfundet. Sårede veteraner skal om nødvendigt støttes til beskæftigelse, også for derigennem at få del i den livskvalitet, der udspringer af et aktivt arbejdsliv.

Nogle veteraner fravælger offentlige myndigheders støttemuligheder. Det er en af mange situationer, hvor

faglige og frivillige organisationer i stedet kan tage vare på de veteraner, der har brug for hjælp, og ofte udgør bindeledet til en professionel behandling. Gennem organisationernes store kontaktflade udbredes kendskabet til veteransagen til den brede befolkning.

De frivillige organisationer, der bidrager til veteranpolitikens hensigter, skal i muligt omfang understøttes, så kræfterne kan fokuseres på de mål, organisationerne har, det de brænder for, og det de er bedst til. Koordinationen på frivilligområdet og rådgivning omkring økonomiske og organisatoriske problemstillinger skal aflaste organisationernes administrative arbejde og dermed styrke den samlede veteranindsats.

Der skal opstilles rammer, som har til formål at hjælpe sårede veteraner til beskæftigelse. Private arbejdsmarkedsrettede tiltag bidrager til rehabiliteringsindsatsen for sårede veteraner og skal understøttes, fx gennem erfaringsudveksling.

Dansk sundhedspersonale og læger udsendt af Forsvaret træner for udsendelse til ebola-bekæmpelse i Sierra Leone 2015.

Danmarks veteranpolitik bygger på følgende fem grundsten:

- *# 1: Veteraner skal anerkendes for deres indsats for Danmark.*
- *# 2: Veteranindsatsen omfatter tiden før, under og efter en udsendelse.*
- *# 3: Veteranerne er ikke ene om at blive påvirket af en udsendelse, det bliver baglandet også. De pårørende er en integreret del af indsatsen.*
- *# 4: Støtte til sårede veteraner skal være koordineret, helhedsorienteret og tage udgangspunkt i den enkelte veterans behov og resurser.*
- *# 5: Tjeneste i internationale missioner udføres på vegne af Danmark. Når veteraner vender hjem, er det et fælles ansvar at give dem en respektfuld modtagelse.*

På Forsvarsministeriets hjemmeside fmn.dk findes en samlet oversigt over anerkendende og støttende tiltag. På hjemmesiden findes endvidere de seneste rapporter, evalueringer og andre informationer om veteranindsatsen.

Danmarks veteranpolitik

September 2016

Foto: Forsvarsministeriet

Oplag: 1000

Udgivelsen findes også på engelsk og kan
hentes på fmn.dk

Forsvarsministeriet

Holmens Kanal 42
1060 København K

Tlf.: 72 81 00 00
Fax: 72 81 03 00

fmn@fmn.dk
fmn.dk